

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ФІЗИЧНА ОСВІТА І СПОРТ

УДК 796.332:504:330.34:37:316.647.82

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14602631>

Футбол – складова сталого розвитку суспільства: екологія, економіка, освіта протягом життя, подолання будь-яких проявів дискримінації

Костюченко Вадим Костянтинович

Кафедра історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, Київ-150, Україна, 03150, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7051-011X>

Прийнято: 16.12.2024 | Опубліковано: 29.12.2024

***Анотація.** Мета* обґрунтування шляхів використання футболу, як одного із засобів забезпечення досягнення основних цілей сталого розвитку суспільства. *Завдання роботи:* Провести аналіз літературних джерел, присвячених висвітленню ролі і місця футболу в житті сучасного суспільства. 2. Окреслити роль футболу в реалізації цілей сталого розвитку суспільства. *Методи роботи:* аналіз літературних джерел, інформації мережі Інтернет, синтез та узагальнення. *Результати та Висновки.* Футбол відіграє важливу роль у системі сталого розвитку суспільства, об'єднуючи людей і сприяючи вирішенню екологічних, соціальних та економічних викликів. Його внесок у сталий розвиток суспільства можна розглянути через кілька ключових аспектів: соціальна інтеграція та освіта: інклюзивність (футбол є універсальним видом спорту, доступним для людей будь-якого віку, статі, культури чи соціального статусу; турніри та місцеві

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ініціативи сприяють соціальній інтеграції, зокрема соціально-вразливих груп, таких як мігранти та люди з інвалідністю); освіта та виховання (через футбол можна навчати молодь цінностям, таким як командна робота, толерантність, лідерство та чесна гра тощо; економічний розвиток: створення робочих місць (індустрія футболу створює робочі місця у безпосередньо спортивній сфері, будівництві стадіонів та інших спортивних споруд, обслуговуванні заходів та медіа); підтримка місцевої економіки (Чемпіонат світу, Євро, великі кубкові турніри, стимулюють розвиток туризму, інфраструктури та підприємств в місті проведення заходів); здоровий спосіб життя: футбол заохочує фізичну активність, допомагає боротися з проблемами малорухливого способу життя та пов'язаними хворобами, такими як ожиріння чи серцево-судинні захворювання; екологічна стійкість: «зелені стадіони» (останнім часом будівництво стадіонів відбувається з урахуванням принципів екологічної стійкості (використання сонячної енергії, систем збору дощової води); реалізація еко-ініціатив у футболі (акції з озеленення, зменшення вуглецевого сліду турнірів та популяризація екологічної свідомості серед уболівальників тощо); глобальне партнерство та мир: миротворчий потенціал: футбол часто використовується як інструмент для вирішення конфліктів і побудови миру, оскільки він об'єднує людей різних культур і національностей; міжнародне співробітництво: організації на чолі з ФІФА та УЄФА активно співпрацюють з ООН для досягнення Цілей сталого розвитку, таких як зменшення бідності, гендерна рівність і боротьба зі зміною клімату.

Ключові слова: сталий розвиток, освіта, підготовка юних спортсменів, футбол

Football as a part of sustainable development of society: ecology, economy, lifelong education, overcoming any manifestations of discrimination

Vadym Kostiuchenko

Department of History and Theory of Olympic Sports, National University of Physical Education and Sport of Ukraine, 1 Fizkultury St., Kyiv-150, Ukraine, 03150, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7051-011X>

Abstract. *The **Objective** is to substantiate the ways of using football as one of the means of ensuring the achievement of the main goals of sustainable development of society. Tasks of the work: 1) To analyze literary sources devoted to the coverage of the role and place of football in the life of modern society. 2) To outline the role of football in the realization of the goals of sustainable development of society. **Methods:** analysis of literary sources, information from the Internet, synthesis and generalization. **Results and Conclusions.** Football plays an important role in the system of sustainable development of society, bringing people together and contributing to solving environmental, social and economic challenges. Its contribution to sustainable development can be seen through several key aspects: social integration and education: inclusiveness (football is a universal sport accessible to people of all ages, genders, cultures, or social status; tournaments and local initiatives promote social integration, particularly of socially vulnerable groups such as migrants and people with disabilities); education and upbringing (football can teach young people values such as teamwork, tolerance, leadership, and fair play, etc. “green stadiums” (recently, stadiums are being built with the principles of environmental sustainability in mind (use of solar energy, rainwater collection systems); implementation of eco-initiatives in football (greening campaigns, reducing the carbon footprint of tournaments and promoting*

environmental awareness among fans, etc.); global partnership and peace: peacekeeping potential: football is often used as a tool for conflict resolution and peace building, as it brings together people of different cultures and nationalities; international cooperation: organizations like FIFA and UEFA actively cooperate with the UN to achieve the Sustainable Development Goals, such as poverty reduction, gender equality and climate change.

Keywords: *sustainable development, education, training of young athletes, football*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сталий розвиток – це концепція, яка передбачає забезпечення потреб нинішнього покоління без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Вона базується на збалансованому підході до розвитку трьох ключових компонентів: економіки, суспільства та екології [20].

У Порядку денному у сфері сталого розвитку на період до 2030 року зазначається: «Спорт також є важливим фактором сталого розвитку. Ми визнаємо зростаючий внесок спорту у досягнення розвитку і миру в його заохоченні терпимості й поваги, а також внесок, який він робить у розширення прав і можливостей жінок і молоді окремих осіб і співтовариств а також у досягнення цілей у сфері охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції» [5, с. 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спорт – складне та багатогранне соціальне явище, яке має свої цінності, функції, закономірності розвитку; він пов'язаний з усіма сторонами суспільного життя: політикою, економікою, ідеологією, культурою, освітою. Феномен спорту – це потужна соціальна сила [2, с. 578].

На думку науковців, у сучасному глобалізованому суспільстві, яке стикається зі складними міжполітичними відносинами, знеціненням культурних і моральних принципів, що є ключовою причиною системної кризи цивілізації, особливого значення набуває боротьба за збереження та формування ціннісних орієнтацій особистості, орієнтованих на дотримання загальнолюдських норм і принципів. І спорт, у такому випадку, може виступити, як ефективний засіб не лише подолання проблем розвитку цивілізації, а й дієвим механізмом освіти та виховання молодого покоління [1, 4, 10].

Перше місце серед популярних видів спорту посідає футбол. Важко назвати іншу гру, яка могла б створити конкуренцію йому у популярності [2, с. 31]. Футбол – це не просто голи, очки, секунди. Сьогодні футбол – це складне та багатогранне соціальне явище – одна з самостійних підсистем, яка має свої цінності, функції, закономірності розвитку [6]. Маючи відносну самостійність, вона пов'язана з усіма сторонами суспільного життя: політикою, економікою, ідеологією, культурою, освітою. Фахівці відзначають, що футбол, як соціальний інститут задовольняє різні соціальні потреби, здійснює вплив на основні сфери життєдіяльності суспільства. Він впливає на національні відносини, ділове життя, положення у суспільстві, спосіб життя, формує етичні та моральні цінності, є законодавцем моди, що в свою чергу дозволяє говорити про невбихий вклад футболу у розвиток світового співтовариства та його потенційні можливості у досягненні цілей сталого розвитку суспільства [4, 6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час, незважаючи на істотну соціальну значущість футболу, використання його потенціалу для вирішення ряду проблем, що мають місце у сучасному

суспільстві, має ряд протиріч як на теоретичному, так і на практичному рівнях, а саме:

- між гуманістичним та гуманітарним потенціалом футболу, як феномену соціального життя, що має історію, традиції, принципи та прагматичним ставленням значної кількості представників ділових кіл, політиків, спортивної громадськості до футболу, як виду діяльності;
- між боротьбою провідних світових соціальних інституцій за вирішення проблем оздоровлення, освіти, гуманізації міжнародного співтовариства, і, в першу чергу, молодого покоління, та низькою увагою до розробки шляхів використання оздоровчого, освітнього, соціального потенціалу футболу у власній діяльності;
- між потребою у гуманітарному розвитку суспільства, і в першу чергу дітей та молоді, та низькою увагою до використання мультикультурного потенціалу футболу у вирішенні цього питання;
- між соціальною значущістю футболу в житті світового співтовариства та недостатнім використанням його потенціалу у досягненні цілей сталого розвитку суспільства.

У зв'язку із зазначеним особливої актуальності набуває висвітлення ролі футболу, як дієвого засобу подолання викликів, що стають перед сучасним суспільством та повноцінної складової у досягненні цілей сталого розвитку суспільства.

Формулювання цілей статті. *Ціль роботи* – обґрунтування шляхів використання футболу, як одного із засобів забезпечення досягнення основних цілей сталого розвитку суспільства. *Завдання роботи:* Провести аналіз літературних джерел, присвячених висвітленню ролі і місця футболу в житті сучасного суспільства. 2. Окреслити роль футболу в реалізації цілей сталого розвитку суспільства.

Методи роботи: аналіз літературних джерел, інформації мережі Інтернет, синтез та узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. У резолюції Генеральної асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» зазначається: «Спорт також є важливим фактором сталого розвитку. Ми визнаємо зростаючий внесок спорту у досягнення розвитку і миру в його заохоченні терпимості й поваги, а також внесок, який він робить у розширення прав і можливостей жінок і молоді окремих осіб і співтовариств, а також у досягнення цілей у сфері охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції» [5].

Спорт, включаючи футбол, зарекомендував себе як економічний і гнучкий інструмент досягнення цілей миру і розвитку, як потужний інструмент, здатний вирішувати задачі, пов'язані з кожною з 17 цілей сталого розвитку [5].

Ціль 1. Подолання бідності у всіх формах і всюди. **Внесок футболу:** Заохочення футбольних клубів, фондів, футбольних асоціацій і ліг до збору та генерації коштів для програм боротьби з бідністю; сприяння підвищенню обізнаності та полегшенню мобілізації необхідних ресурсів для боротьби з бідністю через партнерство з місцевими та міжнародними організаціями.

Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, покращення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства. **Внесок футболу:** Заохочення футбольних клубів, фондів, футбольних асоціацій і ліг до мобілізації ресурсів, як фінансових, так і в натуральній формі, для надання допомоги уразливим верствам населення

Ціль 3. Забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку. **Внесок футболу:** Забезпечення охорони здоров'я та безпеки на

заходах; підвищення рухової активності населення засобами футболу; пропаганда важливості чистого повітря для здоров'я.

Ціль 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. **Внесок футболу:** Забезпечення права на освіту і рівних прав жінок і дівчат у сфері освіти; використання спортивних програм для отримання освіти та життєвих навичок

Ціль 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток. **Внесок футболу:** Усунення існуючої гендерної нерівності стосовно участі, результатів та лідерства у футболі; посилення обізнаності та боротьба з зловживаннями і гендерним насильством.

Ціль 6. Забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією. **Внесок футболу:** Футбол є ефективною освітньою платформою для поширення інформації про вимоги до санітарії й управління водними ресурсами. Спортивні споруди повинні дотримуватися стандартів у сфері водопостачання і санітарії.

Ціль 7. Забезпечення доступу всіх людей до прийнятних за ціною, надійних, сталих і сучасних джерел енергії. **Внесок футболу:** Футбольна інфраструктура повинна просувати організаційні моделі, що використовують екологічно чисте і стійке споживання енергії.

Ціль 8. Сприяння безперервному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. **Внесок футболу:** Товари та обладнання для футболу повинні вироблятися відповідно до трудових стандартів та дискримінації у будь-якій формі; футбольні заходи, за дотриманням адекватної політики і процедур, можуть сприяти створенню робочих місць та стійкого економічного,

соціального та екологічного розвитку; футбольний туризм може створювати робочі місця і просувати місцеву культуру та продукцію.

Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. **Внесок футболу:** Побудова спортивних спортуд, організація футбольних турнірів мають передбачати екологічний аспект (енергоефективність, збереження води, використання екоматеріалів тощо); соціальний аспект (доступність, розвиток громади); економічний аспект (довговічність, ефективне управління); інноваційний аспект («розумні стадіони», багатофункціональні спортивні об'єкти)

Ціль 10. Скорочення нерівності всередині країн і між ними. **Внесок футболу:** Футбольні заходи використовувати для святкування й оцінки різноманітності; сприяти взаєморозумінню й боротьбі з дискримінацією; стадіони повинні стати сценою для демонстрації достойної людської поведінки та платформою, заснованою на правах людини, поваги та різноманітності. Футбол можна ефективно використовувати для залучення всіх, незалежно від віку, статі, раси, етнічної приналежності, походження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, релігії, економічного чи іншого статусу.

Ціль 11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів. **Внесок футболу:** Футбол повинен сприяти рівності та служити платформою для просування цінності різноманітності; стати інструментом для боротьби з нерівністю у важкодоступних районах та групах населення, а також сприяти терпимості та просоціальній поведінці у соціумі.

Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва. **Внесок футболу:** Футбол може зменшити антисоціальну поведінку через надання засобів і можливостей у районах, що страждають від

бідності, низького соціального розвитку; робити внесок для інтеграції біженців та мігрантів у співтовариства; сприяти стійкому розвитку міст за рахунок будівництва об'єктів з максимальною ефективністю використання ресурсів та енергії

Ціль 13. Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками. **Внесок футболу:** Футбол як платформа для просування відповідального використання природних ресурсів повинен сприяти захисту довкілля і збереженню біологічного різноманіття

Ціль 14. Збереження та стале використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку. **Внесок футболу:** Футбольні проекти можуть сприяти наданню допомоги населенню й відновленню об'єктів, постраждалих від стихійних лих; сприяти чистоті повітря на футбольних заходах через кампанії з підвищення обізнаності населення; установка детекторів забруднення повітря

Ціль 15. Захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення та повернення назад процесу деградації земель і зупинення втрати біорізноманіття. **Внесок футболу:** Екологічно безпечна організація футбольних заходів, включаючи будівництво спортивних споруд та інфраструктури на засадах інноваційних ресурсоефективних ініціатив у сфері екологічно чистої енергії; інформація через освітні ініціативи про взаємозв'язок між вибором способу життя та біорізноманіттям для збереження останнього

Ціль 16. Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях. **Внесок футболу:** Футбол як потужну комунікативну платформу можна

використовувати для захисту і реалізації миру, для поширення ідей солідарності та примирення, просування світової культури, сприяння національній єдності та самобутності, а також формуванню основних цінностей спорту: поваги, дружби, рівності, чесної гри тощо

Ціль 17. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку. **Внесок футболу:** Неперевершена популярність футболу, його універсальний характер та ціннісна основа дозволяють йому створювати багатосторонні зв'язки і партнерства для реалізації цілей сталого розвитку та зміцнення миру, залучаючи та об'єднуючи уряди, спонсорів, спортивні організації, приватний сектор, академічні кола та засоби масової інформації

Дослідження дозволяють відзначити, що сьогодні FIFA – головна футбольна організація світу – перетворилася на глобальну футбольну спільноту, яка налічує у своєму складі більше членів, ніж ООН. Йдучи в ногу зі світовою спільнотою, FIFA розробила стратегію для реалізації концепції сталого розвитку [15]. Зарубіжні учені відмічають, що стратегія Федерації обіймає питання соціальної відповідальності, дотримання екологічних вимог, освіти, боротьби з дискримінацією тощо [14, 15, 18].

У 2016 р. FIFA стала першою спортивною організацією, що доєдналася до Рамкової конвенції ООН «Спорт на підтримку боротьби зі зміною клімату» [7], об'єднавши зусилля футбольних федерацій, команд, спортсменів та уболівальників для досягнення поставленої мети.

Аналіз процесу розвитку футболу, як виду спорту, дозволяє відзначити його вплив на екологію. Так, Томас Фішер, співробітник німецької організації «Deutsche Umwelthilfe», яка займається захистом клімату та питаннями сталого розвитку, відносить до шкідливого впливу на довкілля через футбол транспортні і шкідливі викиди в атмосферу під час пересування футболістів і

вболівальників (наземний і повітряний транспорт); сміття, що залишається після матчів; енергозабезпечення та водопостачання стадіонів. Німецькі фахівці підрахували, що під час матчів на першість бундеслиги при обслуговуванні тільки вболівальників транспортом викидається понад 7 800 т CO², для компенсації шкоди від якого необхідно висадити 60 000 дерев.

Стратегічним планом FIFA передбачено дотримання «зелених» стандартів і принципів сталого розвитку, спрямованих на зменшення споживання енергії, питної води, переробку відходів та сміття.

Позитивним прикладом у дотриманні цих вимог можуть служити футбольні клуби «Freiburg», «Borussia», «Bayern», на домашніх стадіонах яких встановлені сонячні батареї.

Програми зі зниження використання одноразового посуду мають футбольні клуби «Ліверпуль», «Вайерн», «Кельн», «Баварія», «Челсі», «Тоттенхем» та ін.

Також FIFA, відіграючи фундаментальну роль у суспільстві, спрямовує свою діяльність на виконання Цілі 10 сталого розвитку суспільства до 2030 року «Скорочення нерівності у середині країн і між ними».

Історія протистояння будь-яким проявам дискримінації у футболі починається з 1960 р. – з прийняття першої резолюції Конгресу FIFA з питань дискримінації у зв'язку з політикою апартеїду у Південній Африці [8]. Першими кроками FIFA на шляху подолання проблем соціального розвитку під егідою футболу стала у 1997 р. організація та проведення кампаній «Моя гра – це чесна гра» та у 2002 р. «Скажи ні расизму». Боротьбі з дискримінацією сприяє система нормативного регулювання та притягнення до відповідальності. Так, стаття 4 Статуту FIFA зазначає «Будь-яка дискримінація країни, приватної особи чи групи людей за ознаками раси, кольору шкіри, етнічного, національного чи соціального походження, статі,

обмежених можливостей, мови, релігії, політичних чи будь-яких інших поглядів, матеріального становища, походження чи будь-яких інших статусу, сексуальної орієнтації чи будь-якої іншої причини суворо заборонено та карається відстороненням від посади або виключенням» [8].

Головна організація світового футболу прагне позбавити футбольний світ та гру від дискримінації у будь-якій формі і вважає своєю місією відстоювати боротьбу з дискримінацією словами та справами заради спільного блага [9].

FIFA надає підтримку та рекомендації своїм зацікавленим сторонам, від співробітників до асоціацій-членів, щоб забезпечити різноманітну та доброзичливу атмосферу із суворим регулюванням дискримінаційної поведінки. Розроблені організацією процедури, дають можливість виявлення, оцінки та покарання за будь-які форми дискримінаційної поведінки, які можуть виникати на футбольному полі або за його межами.

Одним із напрямів боротьби з дискримінацією є широке поширення відповідної інформації серед людей і країн, щоб надихати на зміни та навчати, як змінити ситуацію на краще.

У рамках підготовки до Чемпіонату світу з футболу FIFA 2022 у Катарі FIFA провела спеціальне навчання з прав людини, боротьби з дискримінацією та врахування культурних особливостей для тих, хто був причетний до організації та проведення чемпіонату: менеджерів, готельного персоналу, волонтерів. Судді та офіційні особи пройшли спеціальну підготовку, яка підвищила їх інформованість про прояви мікроагресії, виявлення актів дискримінації, повагу різноманітності, особливості міжнародної фан-культури для запобігання расовому чи будь-якому іншому виду дискримінації.

Мережа Fare – Football Against Racism in Europe – мережа, яка бореться проти расизму та ксенофобії у європейському футболі. До неї входить 124

організації з понад 39 країнах. Мережа Fare об'єднує групи уболівальників, правозахисних організацій, групи етнічних меншин, ЛГБТ-групи, аматорські футбольні клуби та ін. Fare розробили та реалізували систему спостереження та реєстрації проявів дискримінації під час міжнародних матчів у Європі, а також програми для просування різноманітності та толерантності під час найбільших футбольних турнірів. Fare діє на всіх рівнях європейського футболу для сприяння соціальній інтеграції маргіналізованих та дискримінованих груп та намагається залучити основних гравців та керівні футбольні структури до участі у русі з боротьби з дискримінацією та, зрештою, зробити футбол більш відкритим для всіх [13, с. 3].

Освіта у середині, навколо і через футбол здатна інформувати про те, як запобігти дискримінації як люди мають реагувати у випадку дискримінаційних інцидентів, які можуть виникнути в їх власному оточенні. Таким чином, футбол здатний реалізувати ще одну ціль сталого розвитку суспільства до 2030 року – Ціль 4 – «Забезпечити інклюзивну і якісну освіту для всіх і сприяти навчанню протягом всього життя».

Важливим завданням освітнього процесу у футболі є – дійти до людей у їх соціальному середовищі. Освіта у футбольному контексті характеризується тим, що її можна і потрібно адаптувати до потреб певної групи людей, забезпечивши інклюзивні освітні програми і проєкти, що відрізняються залежно від віку і статі контингенту, географічного положення, соціального стану учасників. У зв'язку з цим знання соціальної педагогіки і методи навчання набувають життєво важливого значення [11].

Висновки. Футбол відіграє важливу роль у системі сталого розвитку суспільства, об'єднуючи людей і сприяючи вирішенню екологічних, соціальних та економічних викликів. Його внесок у сталий розвиток суспільства можна розглянути через кілька ключових аспектів:

- соціальна інтеграція та освіта: *інклюзивність* (футбол є універсальним видом спорту, доступним для людей будь-якого віку, статі, культури чи соціального статусу; турніри та місцеві ініціативи сприяють соціальній інтеграції, зокрема соціально-вразливих груп, таких як мігранти та люди з інвалідністю); *освіта та виховання* (через футбол можна навчати молодь цінностям, таким як командна робота, толерантність, лідерство та чесна гра тощо);
- економічний розвиток: *створення робочих місць* (індустрія футболу створює робочі місця у безпосередньо спортивній сфері, будівництві стадіонів та інших спортивних споруд, обслуговуванні заходів та медіа); *підтримка місцевої економіки* (Чемпіонат світу, Євро, великі кубкові турніри, стимулюють розвиток туризму, інфраструктури та підприємств в місті проведення заходів);
- здоровий спосіб життя: футбол заохочує фізичну активність, допомагає боротися з проблемами малорухливого способу життя та пов'язаними хворобами, такими як ожиріння чи серцево-судинні захворювання;
- екологічна стійкість: «*зелені стадіони*» (останнім часом будівництво стадіонів відбувається з урахуванням принципів екологічної стійкості (використання сонячної енергії, систем збору дощової води); реалізація еко-ініціатив у футболі (акції з озеленення, зменшення вуглецевого сліду турнірів та популяризація екологічної свідомості серед уболівальників тощо);
- глобальне партнерство та мир: *миротворчий потенціал*: футбол часто використовується як інструмент для вирішення конфліктів і побудови миру, оскільки він об'єднує людей різних культур і національностей; *міжнародне співробітництво*: організації на кшталт ФІФА та УЄФА активно

співпрацюють з ООН для досягнення Цілей сталого розвитку, таких як зменшення бідності, гендерна рівність і боротьба зі зміною клімату.

Список використаних джерел

1. Булатова М, Радченко Л, Єрмолова В. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти (український досвід). *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2020. № 2. С. 105-115.
2. Булатова М. М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти та гуманістичного виховання. Київ : Олімпійська література. 2019 р. 912 с.
3. Головач А. А. Вплив занять з футболу на формування особистості студентів вищих навчальних закладів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2016. Вип. 139(2). С. 31-34.
4. Короляничук А. В. Роль футболу у формування всебічно розвиненої особистості студента в процесі навчання у ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Випуск 4К(132). С. 104-107
5. Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року. 70-а сесія Генеральної асамблеї ООН : від 17.09.2015 р. 45 с.
6. Покровський Г. Соціальний вплив футболу. *Читай вголос*. 24.01.2024. URL : <https://chytatyvgolos.com.ua/social-influence-of-football/> (дата звернення 11.12.2024).
7. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних націй щодо змін клімату. ООН. 1992. 30 с.

8. Bayle E. Olympic social responsibility: A challenge for the future. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*. 2016. No 19(6). P. 752-766.
9. Bolter N.D., Kipp L., Johnson T. Teaching Sportsmanship in Physical Education and Youth Sport: Comparing Perceptions of Teachers With Students and Coaches With Athletes. *Journal of Teaching in Physical Education*. Volume 37, no. 2, April 2018. P. 37-39.
10. Dai J., Menhas R. Sustainable Development Goals Sports and Physical Activity: *The localization of Health – Related Sustainable Development Goals Through Sports in China: A narrative Review*. J. Risk Management and Healthcare. 2020. № 13. P. 1419 – 1430.
11. FIFA good practice guide on diversity and anti-discrimination. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/6363f7dc616ff877/original/wg4ub76pezwcnxsoj98-pdf.pdf> (дата звернення 17.11.2024).
12. FIFA statutes. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/2e30d056b422ba32/original/jhaifzb4i5eong7ju0u5-pdf.pdf> (дата звернення 17.11.2024).
13. Global guide to discriminatory practices in football. *Fare network PO Box 72058 London EC1P 1UH UK*. 2018. 84 p.
14. Hamil S., Morrow S. Corporate social responsibility in the Scottish Premier League: Context and motivation. *European Sport Management Quarterly*. 2011. No 11(2). P. 143-170.
15. Kolyperas D., Sparks L. Corporate social responsibility communications in the G-25 football clubs. *International Journal of Sport Management and Marketing*. 2011. No 10(1). P. 83-103/
16. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development

and the olympic movement. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2020. № 20(1). P. 403-407.

17. Milestones for diversity and anti-discrimination at FIFA. URL: <https://resources.fifa.com/image/upload/fifa-milestones-on-diversity-and-anti-discrimination2771493.pdf?cloudid=kitrr9i2lvkaxkxybuy7> (дата звернення 11.10.2024).

18. Morrow S., Robinson L., Chelladurai P., Bodet G., Downward P. (Eds.) Corporate social responsibility in sport. *Routledge handbook of sport management*. Abingdon. UK: Routledge. 2012. P. 101-115.

19. Soares J., Correia A. Factors and focuses in the strategic decisions of sporting organisations: empirical evidence in sports associations. *International Journal of Sport Management and Marketing*. 2009. №5. P. 338-354.

20. Sustainable Development. *The International Institute for Sustainable Development*. URL : <https://www.iisd.org/> (дата звернення 11.10.2024).